

ВИМОГИ ДО ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ

Іноземній мові відводиться сьогодні суттєва роль у вирішенні важливого завдання, що стоїть перед сучасною вищою школою, а саме: забезпечення умов для формування у студентів адекватної сучасному рівню знань картини світу й інтеграції особистості того, хто вивчає мову, у систему світової і національної культур. Адже саме іноземна мова є елементом культури того або іншого народу/народів – носіїв даної мови і засобом передачі її іншим. Вона забезпечує доступ до величезного духовного багатства цього народу, служить важливим засобом взаєморозуміння людей. Це доводять у своїх дослідженнях Вишневський О.І., Карпусь І.А., Ляховицький М.В., Михайлова О.Е., Плотников А.В., Соловійова Н.Д. та ін.

На заняттях іноземної мови відбувається не лише засвоєння певних знань, а й формування естетичних ідеалів, моральних норм та цінностей, культури розумової діяльності. Усе це відбувається опосередковано, тобто через зміст навчального матеріалу. Компонентами змісту на заняттях з іноземної мови виступають лексичний та граматичний мінімум, який необхідний для розвитку комунікативних умінь і навичок у певних сферах та ситуаціях спілкування, а також тексти країнознавчої та фахової спрямованості.

Виховний вплив на заняттях іноземної мови забезпечується використанням як виховних можливостей навчального матеріалу, так і спеціальних прийомів робіт з ним, завдяки чому у студентів формуються відповідні суспільно-політичні погляди, почуття, ставлення до морально-етичних категорій, до навколишнього світу і т.п.

У даній публікації ми поставили за мету визначити вимоги до занять іноземної мови, яких слід дотримуватись при організації навчального процесу в немовних вузах.

Треба зауважити, що у процесі навчання іноземної мови ознайомлення студентів з культурою народу, який користується цією мовою як засобом спілкування, підвищує не тільки практичну, але й виховну, освітню та розвиваючу роль вивчення іноземної мови, оскільки сприяє розширенню загального світогляду студентів, формування у них інтересу до оволодіння мовою, вихованню соціально активної особистості.

Проблема розвитку духовної сфери особистості є особливо актуальною у немовних вузах, де дисципліни гуманітарного циклу, на жаль, займають другорядне місце. Інколи процес накопичення знань зі спеціальності повністю віддаляє студентів від тих джерел інформації, які формують і збагачують духовні цінності та ідеали людини. Заповнити ці прогалини, на нашу думку, можна за рахунок правильної організації занять іноземної мови.

З огляду на це, викладач повинен мати загальнолінгвістичні знання про мову як суспільне явище, про її зв'язок з мисленням, культурою, про систему та рівні мови та вміння використовувати їх у процесі навчання іноземної мови, володіти знаннями і вміннями з психології та педагогіки, мати належну культурно-естетичну підготовку. Остання передбачає знання світової культури, в тому числі знання культури свого народу і культури народу тієї країни, мова якої вивчається [1: 89].

Навчання іноземної мови вимагає від викладача таких якостей, які забезпечили б реалізацію цілей навчання та його ефективність. Оскільки викладач є джерелом інформації, лідером колективу, взірцем морально-етичних норм поведінки, моделлю майбутньої мовленнєвої діяльності, організатором психологічного клімату і керівником взаємовідносин у студентському колективі, то він повинен володіти глибокими знаннями та професійним мисленням, що дає змогу розуміти суть педагогічних явищ та приймати оптимальні рішення в ході навчання студентів іноземної мови, вміння творчо використовувати передовий педагогічний досвід, мати індивідуальний стиль роботи.

Завдання курсу “Іноземна мова” в немовному вузі полягає насамперед у розвитку умінь і навичок спілкування та перекладу оригінальної фахової літератури. Крім практичної, загальна мета цього курсу включає освітню, розвивальну та виховну цілі. Можливості

викладача іноземної мови щодо комплексного досягнення цих цілей є досить багатими. Так, джерелами морального й естетичного виховання виступають художня література, музика, образотворче мистецтво, кіно. Тому в процесі ознайомлення студентів з культурою Великобританії чи Сполучених Штатів викладач особливий акцент повинен зробити на визначних постатях англійської та американської літератури, подати інформацію про твори, які б могли зацікавити молодь. Бажаною у вузі була б і тема для обговорення “Мій улюблений англомовний письменник” та ін.

Необхідність культурознавчої освіти засобами іноземної мови поступово починає набувати аксіоматичного звучання. Перед методистами стоять проблеми щодо культурознавчої освіти, яку реально можуть одержати студенти в умовах іншомовного навчального спілкування у вузах в аспекті сучасних вимог до культурознавчого наповнення навчальних програм і навчальної літератури з іноземної мови та рівня іншомовної соціокультурної компетенції.

Значно збагатить заняття з іноземної мови використання культурознавчих матеріалів і під час вивчення граматики. Так деякі теми є особливо сприятливими для залучення інформації, яка має великий виховний потенціал. Наприклад, під час вивчення модальних дієслів *can, must, should* можна використати завдання побудувати мікродіалоги, у яких студенти б радили один одному книжки для прочитання, п'єси та фільми, які варто переглянути.

Прикладами до граматичних правил можуть бути не просто зразкові у використанні мовного явища сторонні конструкції, а і речення, які є носіями важливої у виховному аспекті інформації. Саме так викладачеві вдасться за посередництвом граматики ознайомити студентів з фактами створення відомих творів мистецтва, подіями культурного життя.

У якості прикладів під час демонстрації граматичних явищ можуть служити вислови видатних письменників, політиків, філософів, народні прислів'я. Їх переклад на рідну мову буде не просто мовною вправою. На основі змісту цих висловлювань можна складати мікродіалоги або відпрацьовувати розмовні кліше (наприклад, ті, що виражають згоду або незгоду, здивування, сумнів). Це надасть змогу значно підвищити комунікативну спрямованість занять.

Екстралінгвістичні (фонові) знання повинні займати важливе місце на заняттях з іноземної мови, бо вони не лише відіграють провідну роль в організації морального та естетичного виховання, але й дозволяють реалізувати принцип зв'язку з життям, позитивно впливають на мотивацію вивчення іноземної мови.

Підготовка до занять з іноземної мови у такому напрямку вимагає від викладача ерудиції, спостережливості, творчості, умінь ефективно поєднувати теорію з практикою. Але не слід перевантажувати урок різними формами роботи, оскільки вони, так само як і одноманітні вправи, спричиняють швидку стомлюваність студентів. Викладач повинен прагнути розвивати активну розумову діяльність студентів, їх фантазію, кмітливість. Проте не слід забувати, що творчі завдання потребують старанної підготовки, точного відбору та дозування матеріалу, чіткої його організації, розробки прийомів стимуляції та активізації студентів. На мотивацію навчання позитивно впливає сприятливий психологічний клімат на уроці. Атмосфера спокійної врівноваженості, взаємної довіри, відчуття рівноправності, партнерства у спілкуванні викликає у студентів задоволення від навчального процесу, бажання брати в ньому участь.

Сьогодні, з розвитком та поширенням комунікативного підходу до навчання іноземних мов значно більше уваги приділяється використанню мови у певних соціальних і культурних ситуаціях. Тому виховання студентів немовних вузів у процесі навчання іноземної мови забезпечується підбором навчального матеріалу, в якому відображені загальнолюдські моральні цінності; застосуванням у процесі навчання проблемних завдань, вирішення яких потребує від студента висловлення своїх почуттів, поглядів, критичної оцінки і своєї власної думки щодо різних подій, стосунків, фактів, які відображені в інформативному навчальному матеріалі [2: 224].

Слід зазначити, що робота студентів немовного вузу з різноманітним навчальним матеріалом допомагає виховувати почуття поваги, відповідальності, співчуття, культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому світі, ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення до іноземної мови, культури народу, який розмовляє цією мовою. Саме тому зазначена проблема потребує подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скляренко Н.К. English through Communication. Книжка для вчителя. – К.: Освіта, 1986. – С.89.
2. Теория и практика в обучении иностранным языкам / Под ред. М.В.Ляховицкого. – К.: Рад.школа, 1970. – С.224.

УДК 378.14

Рускуліс Л.В.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДІЛОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Показником еволюції суспільства є розвиток ділового мовлення, бо в ньому сконденсована вся сукупність прийомів, характерних рис діяльності, поведінки, методів, що задовольняють адміністративно-господарське, політичне, економічне життя, ділові відносини між державами, організаціями та членами суспільства. Відтак особлива увага приділяється теоретичному вдосконаленню і практичному його застосуванню. Для майбутнього вчителя-словесника – це здатність виявити свої інтелектуальні здібності в спілкуванні з учнями, їх батьками, що, як відомо, носить здебільшого діловий, офіційний характер. Мова йде про розвиток комунікативних умінь студентів-філологів, що передбачає необхідність навчити їх правильно говорити і писати, уміло відібрати з величезної кількості мовленнєвих засобів найбільш доцільні в певній ситуації, а набуті знання використовувати для спілкування. Однак, на практиці дуже часто маємо протилежне: студенти добре володіють лінгвістичним матеріалом на усіх мовних рівнях, проте не спроможні побудувати елементарну телефонну розмову, провести бесіду, зробити доповідь.

Відповіді на цю проблему знаходимо у дослідженнях Н.Бабич, О.Біляєва, С.Карамана, Т.Ладиженської, М.Львова, М.Пентилюк, Л.Скуратівського, М.Стельмаховича, Г.Шелехової та інших. Науковці переконано доводять, що в основі розвитку комунікативних умінь – тісний взаємозв'язок усної та писемної форм мови, навчання діяльності спілкування, створення на заняттях таких умов, що сприяли б бажанню майбутніх учителів-словесників брати участь у мовленнєвій діяльності.

Значним кроком у вирішенні даного питання стало введення до вузівської програми курсу “Ділова українська мова” для студентів філологічного факультету.

З метою удосконалення ділового мовлення студентів-першокурсників ми пропонуємо систему практичних завдань, спрямованих на розвиток їх мовленнєвої компетенції.

Завдання 1. Прочитайте текст. Чи є він зразком ділового мовлення. З'ясуйте, які функції виконує, чи відповідає критеріям ділового мовлення, які сторони ділового мовлення йому притаманні?

Закріплення Конституцією України статусу української мови як державної зумовлює зростання її суспільного значення в державному, політичному, господарському житті, в ділових відносинах між організаціями та установами. Проте часто виникає невідповідність між високими професійним рівнем і низьким рівнем культури мовлення особи. Це потребує створення таких умов вивчення української мови, щоб учні засвоїли не тільки лінгвістичні поняття і граматичні правила, а й уміли активно послуговуватись мовою як засобом спілкування в усіх сферах громадського життя, зокрема в офіційній (ділові взаємини на